

O NATA LUX DE LUMINE

O NATA LUX DE LUMINE, Światło ze Światta zrodzone, anonimowy hymn z IX w., zamieszczony po reformie Soboru Wat. II w niesporach święta Przemienienia Pańskiego w LH (IV 1034) i LG (IV 1024-1025); w 5 zwrotkach 4-wierszowych zwrotkach z doksologią, metrycznych, napisanych dymetrem jambicznym autor przywołuje opis sceny przemienienia i zapewnia o głoszeniu Syna jako Króla Wszechświata i prosi, by tak jak Jezus przyjął ludzkie ciało, tak teraz uczynił ludzi uczestnikami swojego uwielbionego Ciała.

Chev 13 297; J. Julian, *A Dictionary of Hymnology*, Lo 1915, 844; AH LI 107; Lentini 194; P. Galiński, *Hymnarium polskie*, Tyniec 1986 (mpsArOSB).

Marzenna Straszewicz

ONCHESMUS, gr. **Onchesmos** (Saranda w pd. Albanii), biskupstwo staroż. w metropolii Nicopolis in Epiro w rzym. prowincji Epir Stary, od VI w. noszące nazwę Hagioi Saranta (Czterdziestu Męczenników, podobnie jak pobliski klasztor); znanych 2 biskupów z V-VI w.; obecnie bpstwo tytuł.; zachowały się pozostałości bazyliki w Sarandzie (odkryte 1930) oraz w pobliskim Butthrotum (obecnie Butrinti) – z VI w. z monumentalnym baptysterium, pozostałościami mozaiki z motywami zoomorficznymi i symbolami chrześc., a także sanktuarium Asklepiosa i amfiteatr.

Quien II 137-140; Gams 429; *Saranda. Čelësi turistik*, Tiranë 2006; R. Hodges, *Saranda – Ancient O. A Short History and Guide*, Tiranë 2009.

Bożena Modzelewska

ONCKEN JOHANN GERHARD, ur. 26 I 1800 w Varel, zm. 2 I 1884 w Zurychu, misjonarz baptystyczny.

W 1814-22 podczas praktyki kupieckiej w Hamburgu, nast. w Leith k. Edynburga (1819 w Londynie), zetknął się z → prezbiteryanizmem i ruchem → przebudzeniowym; 1820 przeżył osobiste nawrócenie; 1823 został „mis. agentem” bryt. Continental Society for the Diffusion of Religious Knowledge over the Continent of Europe; po powrocie do Hamburga rozpoczął działalność mis. wśród marynarzy i ubogich dzieci; 1825 zał. (wraz z ewang. pastorem J.W. Rautenbergiem) pierwszą w Niemczech szkołę niedzielną, będącą załącznikiem nabożeństw dla dzieci i „wewnętrznej misji” (Innere Mission) J.H. Wicherna; 1828 otworzył księgarnię, propagując zwł. *Pismo Święte*; jego działalność i przekonania wynikały z intensywnego studiowania *Biblii* i naśladowania Jezusa Chrystusa; 1834 przyjął (wraz z 6 innymi) chrzest od amer. baptysty i profesora teologii B. Searsa; w ten sposób powstała pierwsza w Niemczech baptystyczna gmina niemieckojęzyczna a on został ordynowany na jej przełożonego i kaznodzieję; 1846 brał udział w ponadkonfesyjnej konferencji założycielskiej Evangelical Alliance w Londynie (→ alians II 6; obecnie World Evangelical Alliance); 1847 wydał własne baptystyczno-wolnościelne wyznanie wiary *Glaubensbekenntnis und Verfassung der Gemeinden getaufter Christen, gewöhnlich Baptisten genannt (Bekenntnisse der Kirche. Bekenntnistexte aus zwanzig Jahrhunderten*, Wup 1970, 1997³, 272-282), utrzymane w duchu → kalwinizmu; dzięki intensywniej działalności mis. prowadzonej z J. Köbnerem i G.W. Lehmannem przyczynił się do powstania wielu wspólnot baptystycznych w Europie Pn., Srodk. i Wsch., które 1849 utworzyły Bund Deutscher Baptisten (obecnie Bund Evangelisch-Freikirchlicher Gemeinden in Deutschland; 1884 gminy w 12 krajach liczyły ok. 30 000 wyznawców); 1856 zał. samodzielną gminę baptystyczną w swej rodzinnej miejscowości; pośm. wydano zbiór jego kazań i mów *Licht und Recht. Eine Sammlung von Predigten und Reden* (Kas 1901).

H. Luckey, *Johann Gerhard O. und die Anfänge des deutschen Baptismus*, Kas 1934, 1958³; G. Balders, *Theurer Bruder O. Das Leben Johann Gerhard O. in Bildern und Dokumenten*, Wup 1978, 1984²; H. Rüegger, EKL V 456; G. Balders, NDB XIX 537-538 (bibliogr.); C. Claussen, RGG VI (2003⁴) 562-563; P. Stawiński, RelEnc VII 419; K.H. Dahms, BBKL XXV 1011-1014; „Die Bibel

hat die Schuld daran...” *Festschrift zum 175. Jubiläum der O.-Gemeinde Hamburg*, H 2009.

Stanisław Józef Koza

ONDJIVA, diecezja w pd. Angoli eryg. 16 V 1979 z powstałej 1975 diec. Pereira de Eça, sufr. Lubango; zajmuje 83 900 km² i liczy 857 000 mieszk., w tym 553 750 katolików, 12 parafii, 23 księży diec. i 8 zak., 9 zakonników i 57 siostr.

Guida 2005; AnPont 2009.

Ryszard Dziura

ONDO, diecezja w pd.-zach. Nigerii eryg. 18 IV 1950 z wikariatu apost. O.-Ilorin, powstałego 1943 z części terytoriów wikariatów apost. Asaba-Benin i Zatoki Beninu, sufr. Ibadanu; zajmuje 15 518 km² i liczy 4,46 mln mieszk., w tym 216 870 katolików, 55 parafii, 62 księży diec. i 16 zak., 36 zakonników i 65 siostr.

Guida 2005; AnPont 2009.

Ryszard Dziura

O'NEILL EUGENE, ur. 16 X 1888 w Nowym Jorku, zm. 27 X 1953 w Bostonie, dramaturg.

Był synem aktora, katolika pochodzenia irlandzkiego; 1906-07 studiował na Princeton University; zafascynowany morzem odbył (1910) jako marynarz podróż do Argentyny (w Buenos Aires pracował zarobkowo), a nast. do Afryki Pd.; życie na morzu dostarczyło O. tematów do kilku sztuk: *Bound East for Cardiff* (NY 1916; debiut O. na nowojorskiej scenie), *The Moon of the Caribbees* (NY 1918; *Księżyc nad Karybami*, Wwa 1934), *The Hairy Ape* (NY 1922); po powrocie do Ameryki zamieszkał wśród cyganerii nowojorskiej dzielnicy Greenwich Village, gdzie popadł w alkoholizm, usiłował popełnić samobójstwo, które później określił jako farsę i udratyzował w jednoaktówce *Exorcism* (1920). Przełomem w życiu O. okazał się 6-miesięczny pobyt (1912-13) w sanatorium; odkrywając dramaturgiczne powołanie, pisał sztuki i rozczytywał się w dziełach klasyków dramatu i współcz. dramatopisarzy, z których najwyższą cenę H. Ibsena i A. Strindberga; 1914-15 uczęszczał na kurs dramaturgiczny na Harvard University, prowadzony przez G.P. Bakera; wydał pierwszy zbiór jednoaktówek *Thirst, and Other One-Act Plays* (Bs 1914); 1916, „z walizką wypełnioną sztukami”, dołączył do The Provincetown Players – eksperymentalnego teatru prowadzonego przez grupę pisarzy i aktorów dążących do odnowy amer. teatru i dramatu. Sztuka *Beyond the Horizon* (NY 1920) była pierwszym pełnospektaklowym dramatem O. wystawionym 1920 w Nowym Jorku, opowiadającym o tragicznych losach 2 braci szukających ziszczenia marzeń „poza horyzontem” życia na farmie (Nagroda Pulitzera, którą wyróżniono jeszcze 3 sztuki O.: *Anna Christie*, 1921; *Strange Interlude*, 1926 i *Long Day's Journey into Night*, 1956); utwor ten zapoczątkował 13-letnie apogeum twórczości O. uhonorowane Nagrodą Nobla (1936); w tym okresie napisał i wystawił 24 sztuki, z których 13 weszło do kanonu jego dramatycznej spuścizny: *The Emperor Jones* (NY 1921), *Anna Christie* (NY 1922), *The Hairy Ape* (NY 1922), *All God's Chillun Got Wings* (NY 1924; *Czarne gheto*, Wwa 1930), *Desire under the Elms* (NY 1924), *The Great God Brown* (NY 1926), *Lazarus Laughed* (NY 1927), *Marco Millions* (NY 1927), *Strange Interlude* (NY 1928), *Dynamo* (NY 1929), trylogia *Mourning Becomes Electra* (NY 1931), nawiązująca do *Orestei* Ajschylosa, *Ah, Wilderness!* (NY 1933), *Days without End* (NY 1934). Przez ostatnie 19 lat życia napisał jeszcze 6 dramatów, spośród których *The Iceman Cometh* (NY 1946) oraz *A Moon for the Misbegotten* (NY 1952) zostały wystawione za jego życia. W poł. lat 30. rozpoczął realizację opartego na dziejach własnej rodziny cyklu *A Tale of Possessors Self-Dispossessed*, mającego składać się z 11 utworów przedstawiających historię rodziny amer. pochodzenia irlandzkiego od chwili uzyskania przez Stany Zjedn. niepodległości do współcz. czasów; zdołał napisać *A Touch of the Poet* (NY 1957) i *More Stately Mansions* (NH 1964).